

Б. А. ОБРИТЬКО, старш. викл.
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЛІЗИНГУ ЯК ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСОВОГО ІНСТРУМЕНТУ ІНВЕСТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 37–39

При розгляді питання інвестування в економіку необхідно виокремити фінансування основних засобів виробництва як стратегічний вид фінансування. Основна його особливість полягає у великих первинних вкладеннях з наступною окупністю протягом тривалого періоду. В Україні спостерігається гострий дефіцит такого фінансування. Кредитні ресурси банків непомірно дорогі, процедура їх одержання складна і потребує додаткового забезпечення з боку позичальника. Вимога подвійної ліквідності й високі відсотки призвели до неможливості одержання кредитів у банках для придбання основних коштів. Не практикується і довгострокове кредитування під обіг. Склалася парадоксальна ситуація, коли переповнені грошима українські банки не можуть надавати кредити (немає надійних позичальників), а українські підприємства, устаткування яких давно й безнадійно застаріло і морально, і фізично, не можуть знайти коштів на переозброєння. Це відбивається на якості й асортименті продукції, собівартості й енергоємності виробництв усіх галузей економіки, робить неможливою конкуренцію із зарубіжними товарами навіть на внутрішньому ринку. Інвестиційна та інноваційна діяльність у виробничих сферах через відсутність належних внутрішніх нагромаджень і довгострокових банківських кредитів зводиться нанівець.

Для того щоб поживавити підприємницьку діяльність, забезпечити процеси економічного оновлення і розширеного відтворення, слід упроваджувати нові для економіки нашої країни методи оновлення матеріальної бази і модернізації основних фондів підприємств різних форм власності.

Розв'язання цієї проблеми вбачається у лізинговому інвестуванні. *Лізинг* є ефективною фінансовою схемою, яка давно й успішно застосовується в усьому світі. Фінансова схема лізингу дає змогу оптимально узгоджувати інтереси інвесторів та лізингоодержувачів. Через лізингові операції фінансується 1/8 приватних інвестицій у світі і майже 1/3 приватних інвестицій у країнах з розвинутою економікою (що входять в Організацію з економічного співробітництва і розвитку — ОЕСР) [1, 28]. Так, за даними Європейської федерації національних асоціацій лізингових товариств питома вага інвестицій через лізинг у загальному розмірі національних інвестицій в устаткування у 1992 р. становила в Німеччині 16,6 %, Англії — 28,2, Франції — 17,5, Нідерландах — 10,5, Швеції — 26,3, Австрії — 19,9 %. У США це джерело дає близько 30 % загальних капіталовкладень [3, 9].

В Україні останнім часом спостерігається підвищення інтересу до лізингу і збільшення кількості лізингових угод. Поширення лізингу пояснюється, зокрема, його перевагами порівняно з простим володінням майна. Для прискорення темпів відновлення основних фондів орендар одержує можливість використання дорогої новітньої техніки без великих початкових капітальних вкладень. Відокремлення права власності від права користування засобами виробництва дає змогу орендареві (підприємцю) розширювати і модернізувати виробництво, не витрачаючи коштів на придбання у власність техніки, а обмежуючись тільки оплатою на вигідних умовах її оренди.

Орендарям немає потреби попередньо пагромаджувати значні власні кошти й одержувати банківські кредити. Для лізингу залучається не позиковий капітал, а обладнання, що не є власністю підприємства і тому не оподатковується податком на основні кошти.

Лізинг особливо привабливий для малих і середніх фірм, тому що дає їм можливість не тільки оперативню реконструювати виробництво, а й спрямувати зекономлені фінансові кошти на інші цілі. Лізинг полегшує доступ підприємців до високих технологій, уможлиблює оперативну заміну застарілої техніки на обладнання сучасного рівня і якості.

Суттєву привабливість для України має використання міжнародного лізингу як важливого виду залучення іноземних інвестицій. За правилами Міжнародного валютного фонду обов'язки, пов'язані з одержанням в оренду імпортного обладнання, не збільшують зовнішнього боргу країни. Водночас лізинг для іноземного інвестора є засобом просування власних товарів на український ринок.

Однак досвід перших міжнародних лізингових контрактів з поставки в Україну обладнання для аграрного комплексу засвідчив, що споживача часто більшою мірою влаштовує традиційна техніка вітчизняного виробництва. Тому нині актуальним стає питання просування на вітчизняний та зовнішній ринки національних машин і обладнання. Лізингові операції як джерело інвестування могли б сприяти необхідній структурній перебудові економіки України в бік енергозбереження, як це відбулося з економікою США після енергетичної кризи 1974–1975 рр.

Нині у 25 областях України діють понад 16 лізингових компаній. За даними Всеукраїнської асоціації лізингу “Укрлізинг”, обсяг лізингових інвестицій за період 1997–2000 рр. збільшився майже на 30 % і становив 850 млн дол. Однак сукупний обсяг не перевищує 10–12 % попиту на інвестиції за лізинговими схемами у промисловість України [2, 64].

Однією з провідних в Україні є Всеукраїнська асоціація лізингу “Укрлізинг”, зареєстрована 4 червня 1997 р. у Міністерстві юстиції України. Основна мета діяльності Асоціації полягає в інформаційному, методичному, науковому і освітньому сприянні розвитку лізингу в Україні, а також у захисті спільних інтересів фахівців з лізингу щодо поступового вирішення існуючих економічних проблем. Асоціація “Укрлізинг” аналізує чинне законодавство та нормативні акти з питань

лізингу, бере участь на громадських засадах у роботі їх методичного забезпечення разом з Міністерством економіки, Міністерством фінансів та Національним банком України.

Філії і фонди Асоціації діють у 23 областях України. За період існування Асоціація створила Регіональні лізингові фонди: Харківський, Черкаський, Донецький, Херсонський, Закарпатський, Миколаївський, Вінницький, Західноукраїнський.

Помітним явищем на українському ринку лізингу є спільне підприємство “Українська фінансова лізингова компанія (УФЛК)”, заснована 8 липня 1996 р. За дорученням Світового банку експерти Bank of Ireland International Services Ltd здійснили техніко-економічний аналіз “Оцінка ділового оточення для розвитку лізингу в Україні”, де компанія УФЛК була визнана як найперспективніша і найвпливовіша на українському ринку лізингу.

З початку своєї діяльності компанією, а також за її безпосередньою участю реалізовано лізингових угод на суму понад 25 млн ДМ. Протягом 1997–2001 рр. до СП “УФЛК” надійшло понад 2000 заявок на лізинг. У 2000 р. у лізингове користування вітчизняних підприємців передана сільськогосподарська техніка на суму близько 5 млн ДМ (постачання з Німеччини), поліграфічне устаткування на суму близько 3 млн EUR (постачання з Німеччини та Австрії). Підприємствам України через лізинг передані комплекси для мийки автомобілів, 25 комплектів устаткування для автоматизованих млинів, інша техніка.

З квітня 1999 р. в Україні діє державне лізингове підприємство “Украгролізинг”. Головна мета цього підприємства полягає в раціональному використанні бюджетних коштів у ринкових умовах, налагодженні системи повернення коштів, системи кооперації між заводами та лізингодавцями. Підприємство “Укрлізинг” постачає техніку за умови сплати за 5 років під 4,8 % річних або 33 % за весь період. Для сучасних українських підприємств, що потребують оновлення машинного парку, найприйнятніше зробити це за рахунок бюджетних коштів і на зазначених умовах. Проте, на жаль, “Украгролізинг” з часу свого створення вже має значний борг за лізинговими платежами. Так, на 1 вересня 1999 р. цей борг становив 116,398 млн грн, з яких вдалося повернути лише 1,536 млн грн.

Ситуація на ринку лізингових послуг України характеризується значним перевищенням попиту над пропозицією, що зумовило розвиток міжнародної форми лізингу, яка передбачає такі вигідні умови:

- тривалий період лізингу;
- низьку порівняно з вітчизняною вартість послуг (лізинговий платіж за валютними контрактами становить 16–20 % річних, що в 1,5 раза нижче ставок банківського кредиту);
- необов'язковість гарантій уряду або першокласних українських банків (на відміну від одержання зарубіжного кредиту).

Розвитку лізингу в Україні сприяють зниження рівня інфляції, а також привабливості операцій з державними цінними паперами, можливість одержання за лізинговими угодами дешевших кредитів західних і міжнародних банків, поява у країні платоспроможних споживачів окремих видів продукції. Водночас успішність реалізації лізингових програм значною мірою залежить від державних заходів підтримки лізингу, зокрема:

- поширення на лізингові компанії дії норм і правил, що регулюють порядок і умови пільгового кредитування, передбачені для інвестицій у межах державної інвестиційної програми;
- надання державних гарантій для реалізації лізингових проектів;
- надання учасникам лізингових операцій права самостійно визначати терміни амортизації устаткування і нагромадження амортизаційних відрахувань;
- зменшення ставки податку на прибуток лізингових компаній, що здійснюють угоди фінансового лізингу;
- звільнення від податків лізингових платежів протягом першого року після створення лізингової компанії, що дасть змогу лізинговим компаніям здійснювати поточні платежі в повному обсязі;
- звільнення лізингодавців від сплати податку на прибуток, отриманий від реалізації договору фінансового лізингу, з терміном дії не менше трьох років;
- звільнення банків та інших кредитних установ від сплати податку на прибуток, отриманий від надання кредитів, на термін не менше трьох

років для реалізації операцій фінансового лізингу;

- випуск цінних паперів учасниками інвестиційного лізингового консорціуму, забезпечених ними і гарантованих державою, виїзково з метою фінансування інвестиційних лізингових проектів і формування резервного та страхового фондів;
- надання державних гарантій іноземним лізингодавцям, які поставляють в Україну сучасні машини, устаткування, прилади й інше майно за лізинговими угодами з українськими підприємствами;
- законодавче забезпечення сублізингу;
- створення Українського центру сприяння лізингу і Фонду підтримки лізингових проектів для підприємств малого та середнього бізнесу.

Доцільним вбачається приєднання України до Оттавської конвенції 1988 року з міжнародної оренди обладнання для отримання вигідніших умов щодо імпорту устаткування.

Для запобігання розпаду і відтворення вітчизняної виробничої бази необхідно знайти інноваційні шляхи подальшого розвитку підприємств малого і середнього бізнесу, ефективні методи пожевлення конкуренції та активізації лізингового процесу.

Література

1. Курнаев В. Возможности, проблемы и перспективы лизинга в Украине // Экономист. — 2000. — № 6. — С. 28–29.
2. Липсиц И. В., Коссов В. В. Инвестиционный проект — методы подготовки и анализа. — М.: БЕК, 1996.
3. Ляхова О. О. Суб'єкти ринку лізингових послуг в Україні // Фінанси України. — 2000. — № 11. — С. 64–67.
4. Міщенко В. І., Луб'яницький О. Г., Слав'янська Н. Г. Основи лізингу. — К.: Знання, 1997.
5. Словник термінів ринкової економіки. — К.: Глобус, 1996.